

Смјернице за пружање библиотечких услуга корисницима Брајевог писма

Позадинска прича

У новембру 1994. године, међувладин савјет Организација Уједињених нација за образовање, науку и културу (УНЕСКО) у оквиру програма за опште информисање, одобрио је нови, ревидирани текст Унесковог Манифеста за јавне библиотеке. Манифест је написан у сарадњи са одјељењем за јавне библиотеке при Међународној федерацији библиотечких удружења и институција (ИФЛА). Манифест заступа двије значајне изјаве:

„Народна библиотека, локални пролаз у свијет знања, представља основни услов за цијеложивотно учење, самостално доношење одлука и културни развој појединца и круга људи.

Овај манифест прокламује Унесково вјеровање у јавну библиотеку као живу снагу за образовање, културу и информисање, и као суштинско средство за његовање мира и духовно благостање кроз умове мушкараца и жена.

... Услуге јавне библиотеке се пружају на основу једнакости приступа за све... одређене услуге и материјали морају бити обезбијеђени за оне кориснике који не могу, из било ког разлога да користе регуларне сервисе и материјале, попут језичких мањина, људи са инвалидитетом или особа у затворској болници”

Једна од мисија јавних библиотека, а коју признаје и Манифест је развој информационих и компјутерских вјештина и подршка за покретање програма и активности за описмењавање. Манифест апелује да доносиоци одлука на националним и локалним нивоима заједно са библиотечким заједницама „навелико и широм свијета“ спроведу принципе Манифеста. УНЕСКО је одобрио Брајеву азбуку као једино тактилно писмо које је изједначено са штампаним словима.

Јавне библиотеке имају основну одговорност за кориснике Брајевог писма и морају да обезбиједе приступ литератури и сервисима на Брајевом писму, што је заправо и саставни дио намјене и мисија библиотека које подржава и ИФЛА и УНЕСКО.

Друштво прихвата снажну везу између писмености, образовања, те појединачног економског и социјалног благостања једнако као и напредак заједнице, сусједства и народа. Анкете спроведене у Сјеверној Америци и Европи од стране организација попут Шведске библиотеке за звучне и књиге на Брајевом писму, Државне библиотеке за слијепе и особе са физичким хендикепом из Вашингтона и Канадског националног института за слијепе, показале су оно што је већ општеприхваћено и познато у свијету, а то је да – добре читалачке способности и писменост пружају веће могућности за

запошљавање, додатно образовање и самосталност. Све три студије указују да стварање читалачких навика, запошљавање на вишим нивоима и стицање факултетске дипломе су вјероватнији ако се Брајева азбука учи и користи као изворно писмо. Нити технологија, нити звучни снимци не могу да буду замјена за читање и писање у видећој и слијепој заједници. Темељ писмености у обје заједнице је способност читања и писања у црном тиску или на Брајевом писму. Сљедећа начела шире позитиван дух Манифеста на све врсте библиотечких услуга за слијепе и слабовиде кориснике, гдје су писменост и приступ информацијама кључни фактор у оснаживању оних који не могу да користе стандардну штампу.

Начела намијењена библиотечким сервисима за кориснике Брајевог писма

Када говоримо о читању слијепих, Брајева азбука је пандан стандардној штампи.

Библиотеке треба да својевољно промовишу Брајево писмо и да олакшају приступ овом ресурсу за чланове заједнице који су слијепи.

Библиотеке су обавезне да:

1. Омогуће несметан приступ фонду на Брајевом писму на било који, за њихову земљу прихватљив начин – било да се ради о заједничким настојањима, међубиблиотечној позајмици као извору снабдијевања или дијелењем постојећих ресурса са другим библиотекама у циљу формирања збирке.
2. Подстичу укључивање свих фондова на Брајевом писму у националне или регионалне каталоге као општеприхваћене.
3. Промовишу укључивање Брајевог писма у текуће програме описмењавања
4. Обезбиједи литературу на Брајевом писму за све програме, било да се ради о читању књига или о разговору о књижевности, а све у циљу мотивисања слијепе дјеце да упоредо читају са својим видећим вршњацима.
5. Укључе збирку Брајевих књига у постојеће библиотечке каталоге или гдје је технички изводиво да их уступе другим сродним институцијама.
6. Едукују управни одбор и особље о Брајевој азбуци као средству описмењавања слијепих и слабовидих лица.
7. Користе Брајеву азбуку као медиј за комуникацију са слијепим и слабовидим читаоцима унутар заједнице.
8. Промовишу доступност библиотечких услуга на Брајевом писму унутар циљне групе.

Смјернице за креирање библиотечких колекција на Брајевом писму

Сљедеће смјернице су минимум онога што је потребно за кориштење и приступање књигама на Брајевом писму, информацијама из других извора које могу бити од користи слијепим читаоцима унутар заједнице:

1. Тачна репродукција садржаја објављеног штампаног издања чији је резултат производ на Брајевом писму, било да се ради о штампаној књизи или електронској верзији мора бити испуњена као један од основних правила.
2. Треба да постоји напомена о томе када се садржај попут графика, илустрација или огласа за часописе изоставља.
3. Књиге на Брајевом писму морају у потпуности бити усклађене с тренутно важећим кодексима одобреним од стране важеће комисије за постављање стандарда у свакој земљи.
4. Сваки том на Брајевој азбуци треба да садржи следеће:
 - Насловну страну на којој се налази пун назив дјела, име аутора, број свеске на Брајевом писму и поднаслов који са страницама чини једну целину.
 - Изјаву о ауторским и сродним правима уколико постоје у стандардном штампаном издању.
 - Издавачев опис књиге и подаци о аутору који се налазе на омоту.
 - Наслов, мјесец, година и број издања на насловној страници уколико се ради о часописима
 - Имена главних уредника часописа.
 - Адресу уредништва уколико се ради о комерцијалном часопису.
5. Тактилне илустрације као средство за пружање информација.
6. Књиге на Брајевом писму које се шаљу поштом морају бити квалитетно заштићене како би се услијед евентуалног оштећења током транспорта могле лако препаковати од стране корисника или пошиљаоца.
7. Ознаке на књизи морају бити подједнако заступљене и у стандардној штампи и на Брајевом писму.
8. Морају се узети у обзир национална ауторска права и захтјеви.
9. Коричење књиге треба да буде јако, због одређене висине и ширине како би се тачке лакше распоредиле и странице сачувале од тргања. Ради лакшег читања, мора постојати могућност да се књига постави равно – хоризонтално.

Одобрено од стране Професионалног одбора ИФЛА-е, август 1998. године.

Са енглеског превела Јелена Радаковић.

(документ је преведен на српски језик, ијекавски изговор)